

Історико-політичні проблеми сучасного світу.
2026. Т. 53. С. 26-38

Modern Historical and Political Issues,
2026, Vol. 53, pp. 26-38

УДК 327:008]:355.48(477-651.2:470-651.1)

<https://doi.org/10.31861/mhpi2026.53.26-38>

Назар Михалюк¹

Культурна дипломатія України в умовах війни: комунікаційні вектори та гуманітарна стійкість

У статті досліджено сутність і трансформаційні тенденції культурної дипломатії України в умовах повномасштабної російсько-української війни. Проаналізовано її основні напрями, ціннісні орієнтири та стратегічні функції у контексті сучасної міжнародної політики. Встановлено, що культурна дипломатія постає не лише як засіб міждержавної комунікації, а як інструмент зміцнення гуманітарної безпеки, формування позитивного іміджу держави, протидії дезінформаційним впливам і підтримки національної ідентичності.

Особлива увага приділяється діяльності Українського інституту як ключового актора культурної дипломатії. Визначено основні вектори сучасної культурної дипломатії: ідентифікаційний (підтвердження української суб'єктності у світі), комунікаційно-просвітницький (поширення знань про культуру та історію), діаспорний (підтримка зв'язків з українськими громадами за кордоном), цифровий (створення онлайн-платформ і візуальних нарративів) та європейський (укріплення стратегічного партнерства з державами ЄС).

Автор доводить, що культурна дипломатія України під час війни набуває ознак системного феномену, який поєднує гуманітарну, інформаційну та політичну складові. Її практичний вимір проявляється у проєктах міжнародної солідарності, мистецьких акціях, кампаніях публічної дипломатії та інтеграції українського культурного простору у світовий контекст. У підсумку культурна дипломатія розглядається як невід'ємна складова державної політики, спрямованої на формування гуманітарної стійкості, протидію агресії та посилення міжнародної суб'єктності України.

Ключові слова: культурна дипломатія, Український інститут, гуманітарна стійкість, стратегічні комунікації, публічна дипломатія, інформаційна безпека, європейська інтеграція.

Nazar Mykhaliuk¹

Ukraine's Cultural Diplomacy During the War: Communication Vectors and Humanitarian Resilience

The article examines the essence and transformation of Ukraine's cultural diplomacy amid the full-scale Russian-Ukrainian war. It analyzes the key directions, value orientations, and strategic functions of cultural diplomacy within the framework of contemporary international politics. The study argues that cultural diplomacy functions not only as a means of interstate communication but also as an instrument for strengthening humanitarian security, shaping a positive image of the state, countering disinformation, and reinforcing national identity.

Special attention is devoted to the role of the Ukrainian Institute as a key actor of cultural diplomacy, which during wartime performs the functions of a strategic communication hub,

¹ Кандидат політичних наук, доцент, докторант, факультет міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна.

Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Doctoral Student, Faculty of International Relations, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine.

E-mail: nazar.mykhaliuk@vnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-5287-0986>.

coordinates international cultural projects, promotes digital narratives, and maintains cultural continuity. Based on the analysis of the 2021–2024 dynamics, the article demonstrates the evolution of cultural diplomacy—from traditional promotion of national culture to the implementation of “soft security” objectives within the global humanitarian sphere.

The main vectors of Ukraine’s contemporary cultural diplomacy are defined as follows: the identification vector (affirmation of Ukraine’s subjectivity in the international arena), the communication and educational vector (promotion of cultural and historical awareness), the diaspora vector (support for Ukrainian communities abroad), the digital vector (development of online platforms and visual narratives), and the European vector (strengthening strategic partnerships with EU member states).

The author concludes that Ukraine’s cultural diplomacy during wartime has acquired the characteristics of a systemic phenomenon that integrates humanitarian, informational, and political dimensions. Its practical implementation is manifested through international solidarity initiatives, artistic actions, public diplomacy campaigns, and the integration of Ukrainian cultural space into the global context. Ultimately, cultural diplomacy is interpreted as an integral component of state policy aimed at fostering humanitarian resilience, countering aggression, and consolidating Ukraine’s international agency.

Keywords: cultural diplomacy, Ukrainian Institute, humanitarian resilience, strategic communications, public diplomacy, information security, European integration.

Постановка наукової проблеми та її значення. У XXI столітті культурна дипломатія стає одним із ключових інструментів зовнішньої політики держав, адже саме через культуру формуються образ країни, її м’яка сила, здатність впливати на міжнародну громадську думку без примусу. Для України, яка відновлює свою суб’єктність у глобальному просторі після тривалого періоду колоніальної залежності, культурна дипломатія є не лише сферою гуманітарного впливу, а й важливим чинником забезпечення національної безпеки, протидії дезінформаційним кампаніям і відновлення історичної справедливості. Після 2014 року, коли російська агресія «оголила» вразливість гуманітарного простору України, культура стала ареною боротьби за ідентичність, а культурна дипломатія – інструментом репрезентації правди про Україну у світі. У цьому контексті постає потреба осмислення основних векторів культурної дипломатії України – стратегічних напрямів, які визначають її пріоритети, механізми реалізації та очікувані результати у контексті глобальних трансформацій.

Культурна дипломатія – це напрям дій, що базується на обміні ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності. Вона спрямована на зміцнення відносин та поліпшення соціокультурної співпраці, на просування національних інтересів на зовнішній арені (Institute for Cultural Diplomacy, nd). Традиційно виділяють три ключові характеристики культурної дипломатії: широта (охоплення задіяних заходів), ненасильство та непомітність (Dubov, 2016; Dubov and Dubova, 2017).

До основних інструментів культурної дипломатії належать такі напрями діяльності: популяризація української мови у світі та підтримка її вивчення іноземними аудиторіями; поширення знань про Україну, її культурну спадщину та сучасне мистецтво через проведення культурних подій, програм обміну, переклад і розповсюдження творів національних авторів; представлення української музики – як сучасної, так і народної – у міжнародному просторі; забезпечення відкритого доступу іноземців до інформації про історію, традиції та звичаї українського народу; організація участі України у міжнародних виставках, форумах, фестивалях, літературних вечорах та інших мистецьких заходах; утвердження іміджу України як країни значних культурних і спортивних досягнень; формування національного бренду, який підкреслює українське походження культурних надбань, створених як українцями, так і на території сучасної України; а також захист культурних інтересів держави у міжнародних інституціях і суперечках.

Науковиця Філатова О. виокремлює низку пріоритетних напрямів культурної дипломатії України, серед яких: поширення української мови та культури у світі; підтримка міжнародних культурних обмінів; формування позитивного іміджу України через мистецькі проєкти; залучення потенціалу української діаспори; розвиток цифрової культурної дипломатії (Filatova, 2021). Вторгнення росії в Україну значно змінило ракурс культурної дипломатії. Вітчизняні митці усіма можливими засобами і активностями поширюють інформацію про злочини армії

рф, намагаються донести її до своїх «колег по цеху», світової громадськості загалом. При цьому вони також намагаються організувати збір коштів на потреби України та українського народу. Саме тому тему культурної дипломатії під час російсько-української війни 2022 р. вважаємо актуальною. По-перше, у такий спосіб вдається вдало привернути увагу громадян до конфлікту, та, по-друге, це можливість дослідити вектори розвитку культурної дипломатії в умовах війни.

Аналіз останніх джерел. Поняття та концепцію «культурної дипломатії» вивчали ряд зарубіжних та вітчизняних науковців, представники різних наук, але щоразу культурна дипломатія проявляє нові напрями розвитку і залучає нові інструменти. Зокрема політику культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави детально досліджують Д. та С. Дубови. Науковці акцентують увагу на значенні і впливі, які в системі стратегічних комунікацій відіграє публічна дипломатія. Вони наводять приклади її ефективного використання у діяльності уряду США у 1980-ті рр. і наголошують на важливості культурної дипломатії як складової публічної дипломатії. Вони констатують, що в Україні для розвитку культурної дипломатії не вистачає досвідчених управлінських кадрів (Dubov, 2016; Dubov and Dubova, 2017).

Н. Зикун визначає культурну дипломатію як комплекс зусиль, спрямованих на просування інтересів держави засобами культури, мистецтва, освіти, загалом – культурних індустрій. На його думку культурна дипломатія потребує як подальшої інституалізації цього елемента системи міжнародних стратегічних комунікацій, так і розширення кола її суб'єктів і потенційних адресатів (Zukun, 2020). В. Петров визначає культурну дипломатію як інструмент «м'якої сили» в умовах сучасних гібридних загроз, акцентуючи увагу на інституційному аспекті формування її системи в Україні (Petrov, 2019). В. Терещук зосереджує увагу на зовнішньополітичних завданнях культурної дипломатії в умовах глобального розвитку (Tereshchuk, 2016).

О. Філатова визначає культурну дипломатію як інструмент реалізації зовнішньополітичних пріоритетів і складову публічної дипломатії, що сприяє формуванню позитивного іміджу держави та просуванню її інтересів (Filatova, 2021). Вона підкреслює потребу системності, участі громадськості, діаспори й креативних індустрій, а також використання сучасних комунікаційних технологій. На думку дослідниці, українська культурна дипломатія перебуває на етапі становлення й реалізується через діяльність Українського інституту, Українського культурного фонду та інших інституцій. Вона є стратегічним ресурсом м'якої сили України, що сприяє її міжнародному авторитету та європейській інтеграції.

Водночас проблеми культурної дипломатії в умовах активних військових дій ще не були досліджені цілісно. Тому **метою статті** є комплексний аналіз культурної дипломатії України в умовах російсько-української війни як інструменту міжнародної комунікації, формування позитивного іміджу держави та зміцнення гуманітарної стійкості суспільства, а також визначення основних комунікаційних векторів її реалізації в умовах воєнних викликів. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**: 1) Дослідити сутність та трансформаційні тенденції культурної дипломатії України в умовах повномасштабної російсько-української війни; 2) Проаналізувати основні напрями, ціннісні орієнтири та стратегічні функції культурної дипломатії у контексті сучасної міжнародної політики; 3) Визначити основні комунікаційні вектори культурної дипломатії України на міжнародній арені в період воєнного стану; 4) Окреслити перспективи розвитку культурної дипломатії України в контексті післявоєнного відновлення та європейської інтеграції.

Методологія дослідження. Методологічною основою статті є сукупність підходів і методів політичної науки, що дають змогу дослідити культурну дипломатію України як інструмент реалізації зовнішньої політики та механізм зміцнення гуманітарної стійкості держави в умовах війни. У дослідженні застосовано *системний підхід*, який дозволяє розглядати культурну дипломатію як складову публічної дипломатії та елемент механізму забезпечення національної стійкості в контексті міжнародних політичних процесів. *Інституційний підхід* використано для аналізу діяльності державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії, їхніх функцій, повноважень і взаємодії у формуванні зовнішньополітичного порядку денного України. У роботі використано системний метод дослідження задля розгляду культурної дипломатії як складного багаторівневого механізму міжнародної гуманітарної взаємодії та *структурно-функціональний аналіз* з метою визначення функцій культурної дипломатії в умовах війни та її впливу на міжнародний імідж України. Емпіричну основу дослідження становлять офіційні до-

кументи органів державної влади України, матеріали міжнародних організацій, аналітичні звіти та публічні комунікації інституцій культурної дипломатії. Для їх опрацювання використано *контент-аналіз*, що дозволив визначити ключові тематичні напрями та пріоритети культурно-дипломатичної діяльності в умовах воєнного часу.

Результати дослідження. Про актуальність теми дослідження свідчить той факт, що в Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» серед десяти пріоритетних напрямів реформ було визначено Програму популяризації України у світі та просування її інтересів у міжнародному інформаційному просторі, ключовим інструментом реалізації якої має стати культурна дипломатія. У «Довгостроковій стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» серед стратегічних цілей окреслено розвиток міжнародної діяльності та популяризацію української культури, а також координацію зусиль і впровадження системного підходу до просування національного культурного продукту, поширення знань про Україну, адаптацію європейських практик і культурних надбань, що сприятиме розмаїттю форм культурного самовираження в країні (Verkhovna Rada Ukrainy, 2016). У проєкті Довгострокової стратегії розвитку культури в Україні до 2025 року, підготовленому Альянсом культури, одним із завдань держави визначалося забезпечення міжнародної присутності української культури шляхом залучення провідних фахівців культурної сфери або створення спеціалізованих інституцій, здатних ефективно представляти Україну на світовому рівні (Alians Kultury, 2015).

Загалом можемо визначити такі основні вектори культурної дипломатії України: ідентифікаційно-нарративний, комунікаційно-просвітницький, діаспорний і партнерський, цифровий та медійний, європейський інтеграційний та безпековий.

Ідентифікаційно-нарративний вектор. Перший і, мабуть, базовий вектор культурної дипломатії України полягає у формуванні власного ідентифікаційного нарративу – у створенні цілісного, послідовного й позитивного образу держави, який базується на автентичних історико-культурних цінностях. Україна має величезний потенціал у цьому аспекті: багатовікова історія, унікальна мова, мистецтво, традиції, фольклор, архітектурна спадщина, а також культурні постаті світового рівня – від Тараса Шевченка і Лесі Українки до Сергія Жадана чи Валентина Сильвестрова. Проте тривалий час український культурний образ був або спотворений, або поглинений російським імперським дискурсом. Тому ідентифікаційний вектор спрямований на деколонізацію культурного простору – повернення Україні її справжнього голосу у світовій культурі. Це відбувається через відновлення історичної пам'яті, переосмислення ролі українських діячів у світовій спадщині, популяризацію української мови та культури за межами країни. Символічним прикладом є переосмислення українського авангарду та внеску митців українського походження у світове мистецтво (Казимира Малевича, Олександри Екстер, Давида Бурлюка), які довгий час помилково асоціювалися з «російським авангардом».

Комунікаційно-просвітницький вектор. Другий вектор культурної дипломатії України спрямований на створення сталих каналів комунікації між Україною та зовнішнім світом. Йдеться не лише про офіційні дипломатичні заходи, а й про освітні, академічні, медійні та мистецькі проєкти, що формують простір довіри. Ключову роль у цьому відіграють такі інституції, як Український інститут, Український культурний фонд, Державне агентство з питань мистецтв та мистецької освіти, а також дипломатичні місії, культурні центри, закордонні університети, де викладаються курси українознавства. Комунікаційно-просвітницький вектор реалізується через участь у міжнародних фестивалях, виставках, кінопоказах, переклад української літератури, співпрацю з іноземними митцями та культурними інституціями. Наприклад, успіх українських фільмів на Каннському чи Берлінському фестивалях, проєкти на Венеційській бієнале чи виставки сучасного українського мистецтва у Варшаві, Парижі, Лондоні – це не лише культурні події, а й елементи стратегічної комунікації.

Діаспорний і партнерський вектор. Важливим чинником культурної дипломатії є українська діаспора, яка виступає природним носієм культурної тягlosti та амбасадором національної ідентичності. Мережа українських громад у Канаді, США, Польщі, Бразилії, Аргентині, Австралії та інших країнах не лише зберігає національні традиції, а й активно долучається до створення позитивного іміджу України у світі. Діаспорний вектор поєднує гуманітарний потенціал з практикою народної дипломатії – ініціативи громадських організацій, культурних осередків, церков, молодіжних рухів, які організують фестивалі, освітні програми, мистецькі проєкти. Завдяки цьому формується глобальна мережа «українського культурного простору», яка підтримує державну культурну політику, але водночас зберігає автономію і динаміку. У

сучасних умовах цей вектор розширюється через партнерства з міжнародними фондами, грантовими програмами ЄС (Creative Europe, Horizon Europe), співпрацю з ЮНЕСКО, Європейською радою з питань культури, Ради Європи тощо

Цифровий та медіа-вектор. Одним із найперспективніших напрямів є цифрова культурна дипломатія, що базується на використанні інформаційних технологій, соціальних мереж, мультимедійних платформ і онлайн-освітніх ресурсів. У світі, де культурні наративи дедалі більше циркулюють у цифровому середовищі, Україна використовує ці інструменти для поширення правдивої інформації про себе та протидії дезінформації. Цифрові проекти – такі як Ukraine.ua, Дія.Культура, Ukrainian Institute Online, цифрові архіви та віртуальні тури музеями – не лише популяризують українську культуру, а й утверджують її як частину європейського та світового культурного простору. Особливо ефективним цей напрям став після 2022 року, коли в умовах повномасштабної війни цифрові комунікації стали головним каналом підтримки інтересу міжнародної спільноти до українського культурного життя.

Європейський інтеграційний та безпековий вектор. П'ятий вектор – європейський, який визначає культурну дипломатію як складову інтеграційної стратегії України до ЄС. Йдеться не лише про політичне зближення, а й про культурну синергію, засновану на спільних цінностях – свободі, гідності, демократії, толерантності. Культурна дипломатія у цьому сенсі стає інструментом м'якої безпеки, адже через неї вибудовується довіра, формуються спільні культурні коди, відбувається міжлюдський діалог. Українські культурні проекти у Європі – від участі у програмі «Європейська столиця культури» до співпраці з європейськими музеями – формують імідж України як відкритої, креативної, модерної держави, що захищає не лише свою, а й європейську цивілізаційну спадщину.

У період повномасштабної російської агресії Український інститут набув особливого значення як інструмент культурної дипломатії, що формує позитивний образ України у світі, протидіє дезінформації та сприяє зміцненню міжнародної солідарності. Його діяльність виходить далеко за межі традиційного представлення культури – інститут став ключовим комунікаційним майданчиком, який транслює український наратив у глобальному інформаційному просторі.

Під час війни Український інститут виконує кілька критично важливих функцій: *культурно-комунікаційна місія* – популяризація української культури, мови, мистецтва, історії як складових національної ідентичності та доказу самобутності українського народу, що спростовує російські імперські міфи; *інформаційна протидія агресору* – через міжнародні проекти, виставки, переклади, публічні лекції та цифрові кампанії інститут доносить правду про російські воєнні злочини, підтримує увагу до України у світових медіа; *мережеве партнерство* – розбудова контактів з культурними, академічними та дипломатичними інституціями світу, що посилює присутність України у міжнародних дискусіях; *підтримка українських митців і культурного сектору* – створення програм, грантів і можливостей для творчої самореалізації українців, які втратили роботу чи були змушені залишити домівки через війну (Ministry of Foreign Affairs, 2021; Ukrainian institute, 2024).

Таким чином, Український інститут під час війни виконує не лише культурну, а й стратегічну функцію – стає частиною інформаційного та дипломатичного фронту. Його діяльність сприяє формуванню нової суб'єктності України у світі, заснованої на культурній самодостатності, демократичних цінностях та європейській ідентичності.

Представлені дані на *Рисунках 1–4* відображають стан і динаміку розвитку української культурної дипломатії у 2021–2024 роках. Вони дозволяють простежити еволюцію цього напрямку в контексті суспільно-політичних трансформацій та повномасштабної російсько-української війни. Їхній зміст логічно корелює з основними тезами дослідження та підсилює аргументацію щодо зміни ролі культурної дипломатії у системі стратегічних комунікацій України.

Рис. 1 (2021) репрезентує довоєнний етап функціонування інституцій культурної дипломатії. У цей період їхня діяльність зосереджувалася на традиційних формах культурного представництва – просуванні української мови та культури за кордоном, участі у міжнародних культурних подіях, розбудові партнерських програм, розвитку інституційного потенціалу. Умовно цей етап можна охарактеризувати як «класичний» або «мирний» формат культурної дипломатії, орієнтований на іміджеву політику та гуманітарні обміни (Ukrainian institute, 2022).

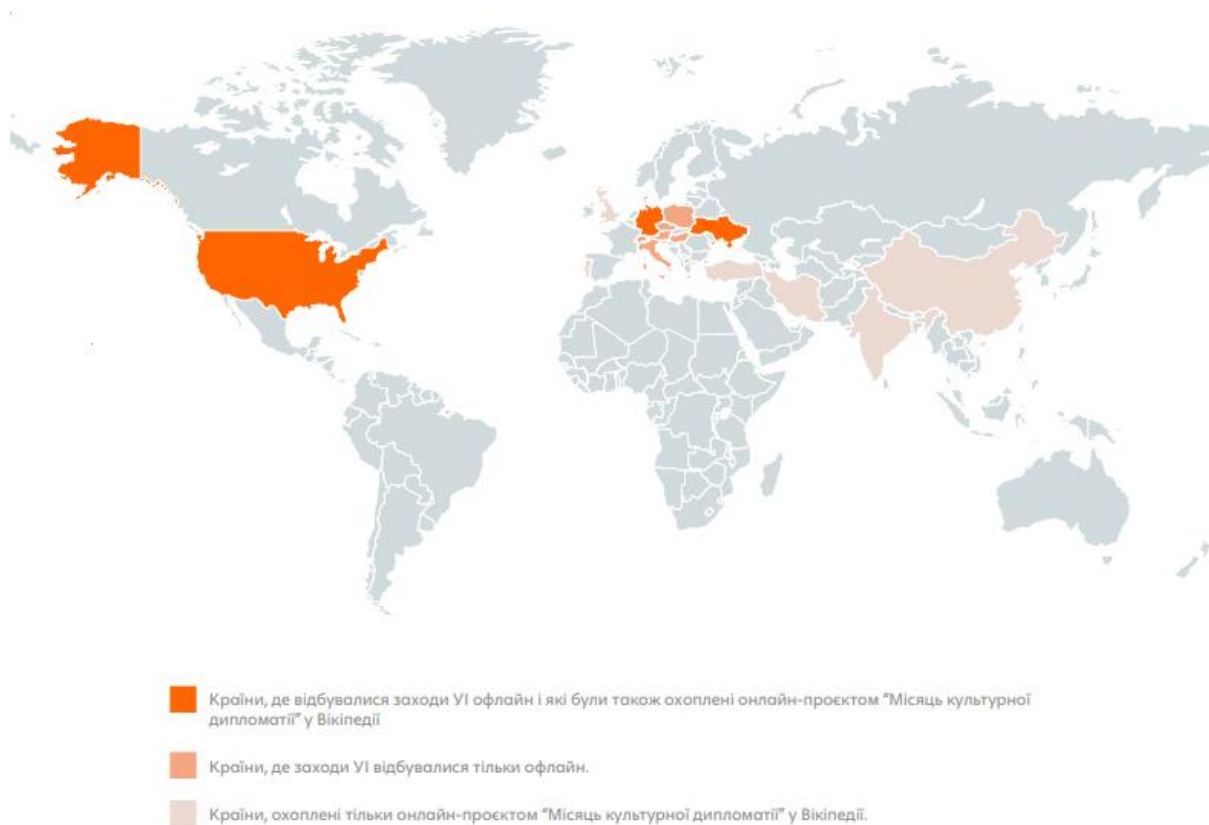

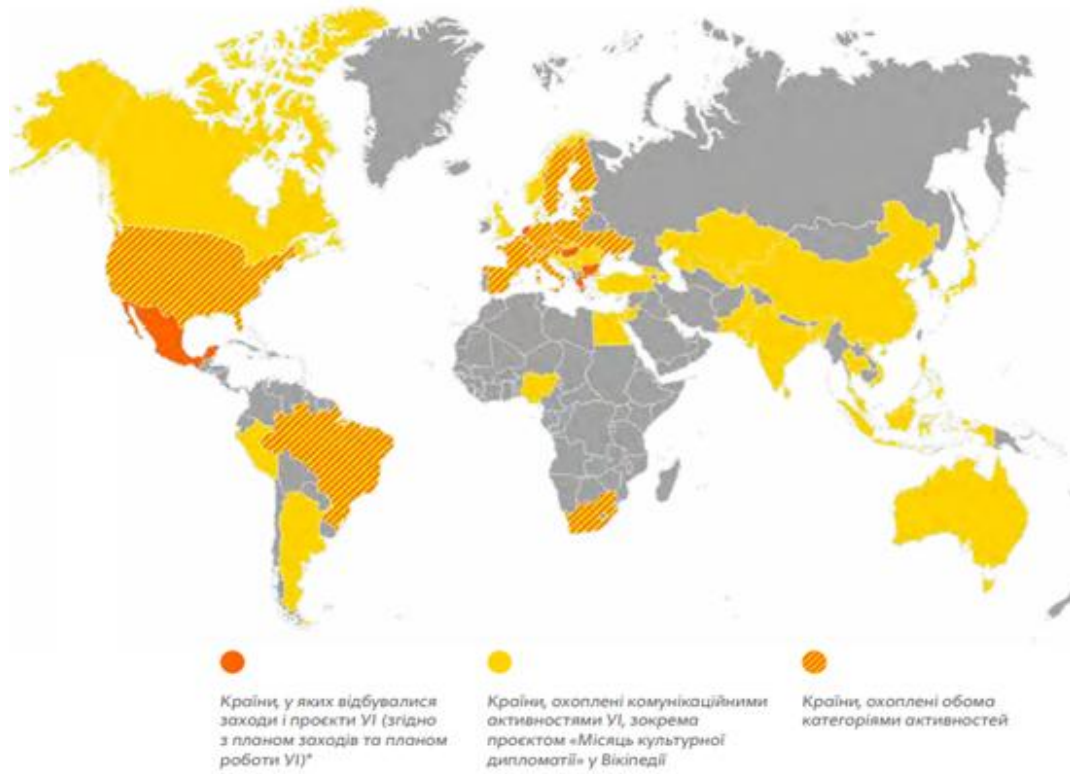
Рис. 1. Географія проектів Українського інституту в 2021 р.

Джерело: Ukrainian institute, 2022.

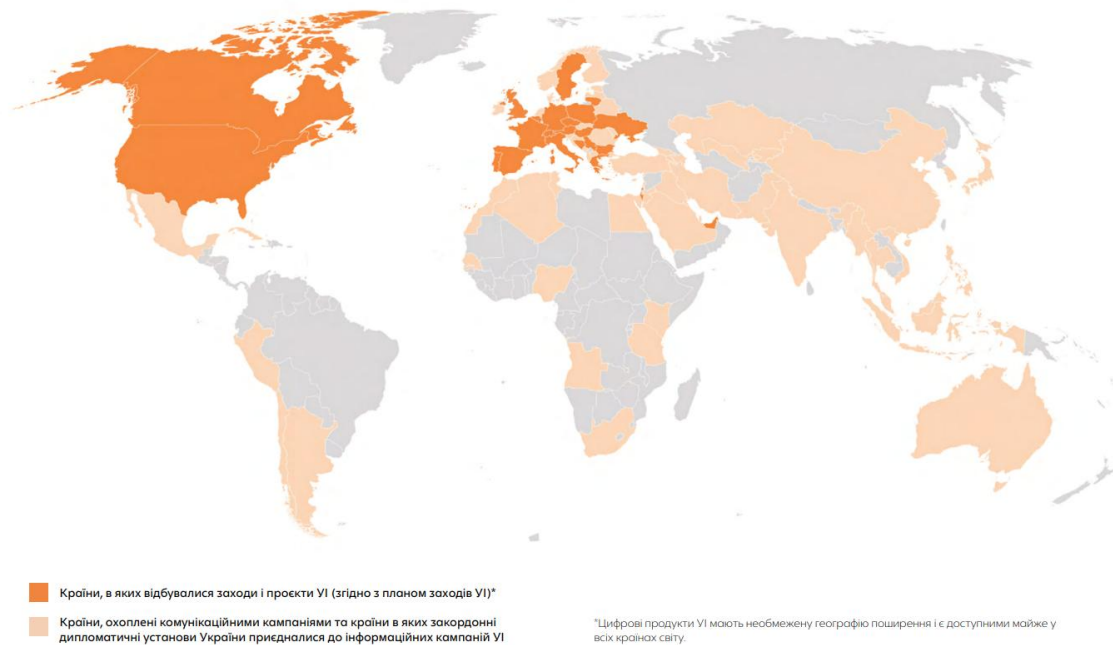
Рис. 2 (2022) фіксує різкий злам у структурі та функціях культурної дипломатії України, спричинений початком повномасштабного вторгнення РФ. Саме 2022 рік став переломним: культурна дипломатія трансформувалася в інструмент інформаційного спротиву, а Український інститут та пов'язані з ним інституції – у важливі елементи глобальної комунікації. Візуалізовані у малюнку дані відображають переорієнтацію культурної дипломатії з представницьких завдань на мобілізаційні – активізацію міжнародних культурних кампаній, здійснення цифрових інформаційних проектів, участь митців у благодійних і протестних акціях, спрямованих на привернення уваги до війни та формування міжнародної солідарності (Ukrainian institute, 2023).

Рис. 3 (2023) демонструє процес подальшої інституціалізації культурної дипломатії в умовах війни. Діяльність державних і недержавних акторів, показана на графіку, свідчить про поглиблення міжнародного партнерства, розширення програм підтримки українських митців, збільшення кількості транскордонних культурних ініціатив і зміцнення мережових зв'язків України з іноземними інституціями. У цей період культурна дипломатія виконує не лише репрезентативну, а й важливу безпекову функцію, виступаючи інструментом «м'якої сили» у протидії дезінформаційним кампаніям росії та формуванні позитивної міжнародної думки про Україну (Ukrainian institute, 2024).

Рис. 4 (2024) узагальнює тенденції попередніх років та репрезентує етап становлення системного гуманітарно-комунікаційного механізму. У 2024 р. відбувається комплексне поєднання різних векторів культурної дипломатії – ідентифікаційного, просвітницького, діаспорного, цифрового та європейського – що вказує на її перехід від окремих ініціатив до стратегічної моделі, інтегрованої у політику національної безпеки. Український інститут виступає ключовим координатором цих процесів, забезпечуючи системну міжнародну присутність України в умовах війни (Ukrainian institute, 2025).

*Рис. 2. Географія проектів Українського інституту в 2022 р.
Джерело: Ukrainian institute, 2023.*

*Рис. 3. Географія проектів Українського інституту в 2023
Джерело: Ukrainian institute, 2024.*

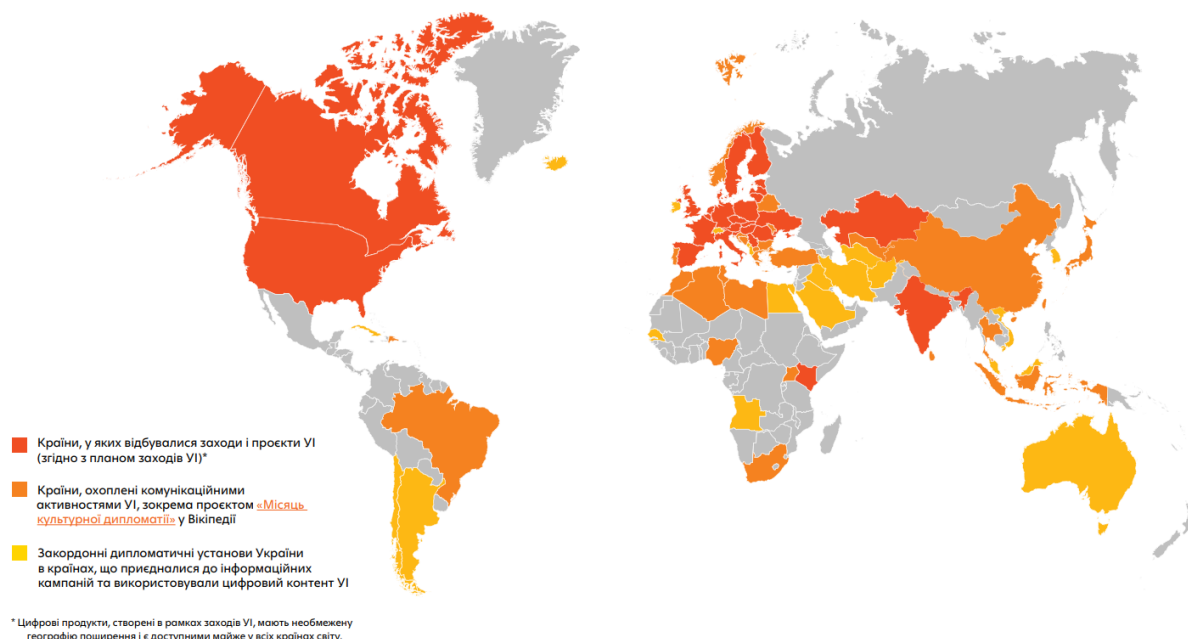

Рис. 4. Географія проектів Українського інституту в 2024

Джерело: Ukrainian institute, 2025.

Таким чином, рисунки 1–4 унаочнюють ключові етапи трансформації української культурної дипломатії: довоєнний період (2021) – розвиток культурного бренду та міжнародної присутності; шоківий період початку війни (2022) – переорієнтація на протидію пропаганді та мобілізацію міжнародної солідарності; період стабілізації й інституціоналізації (2023) – розширення партнерств, зміцнення інституцій культурної дипломатії; період стратегічної консолідації (2024) – перехід до комплексної моделі культурної дипломатії як інструменту національної та інформаційної безпеки. Загалом аналіз показує, що культурна дипломатія України пройшла шлях від «класичного гуманітарного інструмента» до складової стратегічної комунікації держави в умовах війни, набувши якості системної, багатовекторної та політично релевантної діяльності.

24 лютого 2022 року – початок повномасштабного вторгнення росії на території України – дата, яка назавжди закарбована у пам’яті не лише кожного українця, але і усього світу. Безжалісне «визволення» українського народу, геноцид та викорінення усього українського на шляху до «русского міра» та «освободителів» побачив весь світ. До початку повномасштабної війни представники української інтелігенції абсолютно аргументовано визначали, що однією із опосередкованих причин «сміливості» російського пропагандистського впливу, спрямованого на українську аудиторію, є бездіяльність суспільства. Тому погоджуємося з думкою Т. Пересунько, що «відсутність українського цивілізаційного меседжу у світі впродовж тривалого часу, українська політика «тиші» в європейському культурному просторі утворила забагато вільного місця, поступившись і тим самим підіграючи російському шовінізму і новітній російській імперській міфології» (Peresunko, 2014).

Внаслідок цього маємо колосальні втрати: від початку відкритої російської агресії проти України зафіксовані чисельні випадки руйнувань житлової інфраструктури, вбивств мирних жителів і мародерства з боку російських військових на захопленій українській території. Внаслідок обстрілів населених пунктів в Україні російськими військами зруйновано пам’ятки архітектури, храми, об’єкти культурної спадщини, спортивної інфраструктури та інше. Лише за перші два тижні агресії (станом 15 березня 2022 р.) російська армія вже знищила в Україні 3500 об’єктів інфраструктури. Серед них: 230 об’єктів транспортної інфраструктури, 165 об’єктів життєзабезпечення населення, таких як електропідстанції та газопроводи – повністю або частково зруйновані (Romanenko, 2022). Станом на грудень 2022 року понад 550 різних пам’яток та об’єктів культури були зруйновані (Ukrainskyi kulturnyi fond, 2022a). Міністерство культури та інформаційної політики України за допомогою ресурсу <https://culturecrimes.mkyp.gov.ua> збирає

свідчення очевидців пошкодження або знищення культурної спадщини під час збройної агресії російської федерації проти України (Ukrainskyi kulturnyi fond, 2022b). Станом на грудень 2022 року карта руйнувань мала вигляд, відтворений на Рисунку 5.

Рис. 5. Мапа культурних втрат України

Джерело: Ukrainskyi kulturnyi fond, 2022a.

Варто виокремити наймасштабніші з випадків руйнувань. Унаслідок бомбардувань знищено пам'ятку архітектури – будівлю Донецького академічного обласного драматичного театру в Маріуполі. Артилерійські обстріли пошкодили стіни історико-архітектурної пам'ятки – будівлі манежу-стайні та інших споруд ансамблю Василівського історико-архітектурного музею-заповідника «Садиба Попова» кінця XIX ст. (м. Василівка, Запорізька обл.). Внаслідок обстрілу реактивними снарядами постраждали фасади і вікна церкви Покрови Пресвятої Богородиці (1895–1907 рр.) у смт Трьохізбенка (Луганська обл.). Бомбардуванням Чернігова частково зруйновано колишній Музей українських старожитностей В. В. Тарновського (кін. XIX ст.), у якому нині розташована обласна дитяча бібліотека; пошкоджено фасади, вікна та експозицію Військово-історичного музею – філії Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського. Частково знищено будівлю колишнього кінотеатру ім. Щорса (1935–1947 рр.), де містився Обласний молодіжний центр. Значних пошкоджень зазнали фасади ансамблю Єлецького Успенського монастиря (XII–XIX ст.) у Чернігові – зруйновано частини мурів, брами з дзвіницею XVII ст. та барабани куполів Успенського собору (XII–XVII ст.). У Запоріжжі внаслідок ракетного удару постраждали фасади, покрівля та вікна будівлі старого залізничного вокзалу «Запоріжжя-друге» (1904 р.). У Харкові вибуховою хвилею пошкоджено фасади та вікна Харківського художнього музею (1912 р.), обстрілом зруйновано пам'ятку архітектури – Свято-Успенський собор (1778 р.), вибито вікна, пошкоджено вітражі та церковне начиння, постраждали фасади будівлі пам'ятки архітектури та містобудування 1824 р. – середини XIX ст. У Тростянці (Сумська обл.) російська військова техніка пошкодила браму архітектурної пам'ятки «Круглий двір» (1820 р.) колишньої садиби Л. Є. Кеніга, а також зруйнувала котельню місцевого художнього музею. У Житомирській області російські війська знищили пам'ятку національного значення – церкву Різдва Пресвятої Богородиці 1862 року в селі В'язівка Коростенського району. Це лише один із численних прикладів руйнування культурної спадщини

України внаслідок варварських дій Росії, масштаб яких досі важко оцінити (Ministerstvo kultury..., 2022).

Міжнародна спільнота активно підтримує Україну у відновленні зруйнованих об'єктів. Міністр культури Італії Даріо Франческіні заявив про готовність Італії відбудувати драмтеатр у Маріуполі (*Ievropeiska pravda*, 2022). Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький запропонував план відновлення України обсягом 100 млрд євро з бюджету ЄС, спрямований на реконструкцію інфраструктури, житла, шкіл і лікарень. Грецький прем'єр Кіріакос Міцотакіс висловив готовність відбудувати пологовий будинок у Маріуполі – символ спротиву та трагедії міста. США оголосили про допомогу у відновленні української інфраструктури та надали пакет екстреної підтримки на 12 млрд доларів. Велика Британія на чолі з прем'єром Борисом Джонсоном ініціювала створення «плану Маршалла» для післявоєнного відродження України (Melnyk, 2022).

Міжнародні організації також запевнили у своїй підтримці. Так, Україна та ЄС підписали меморандум про взаєморозуміння, який розблокує перший транш макрофінансової допомоги Україні у сумі 600 млн. євро з пакету в 1,2 млрд євро (*Financial Club*, 2022). Окрім цього, Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) проголосувала за вихід росії із Ради Європи. За таке рішення віддали голоси 216 осіб, троє утримались. Підсумком засідання було те, що росія не може бути державою-членом Організації, оскільки вчинила «грубі порушення її Статуту».

В умовах російсько-української війни активно формується український культурний «фронт» – стратегічна підтримка суспільства засобами мистецтва. Музика, література, соціальні акції, перформанси, концерти та виставки стали інструментами спротиву агресору. Культурна спільнота світу одноставно засудила вторгнення Росії й припинила співпрацю з нею. Зокрема, Інститут мистецтва і театру Чехії (*Národní institut pro kulturu*, 2022), Словацький інститут кіно та Литовська рада з питань культури заявили про солідарність з Україною (*Dubecký*, 2022) і відмовилися від будь-яких проєктів, пов'язаних із Росією чи Білоруссю (*Lithuanian Council for Culture*, 2022).

У світі проходять численні акції на підтримку України. У Берліні, Вільнюсі та Тбілісі відбулися протести з вимогою припинити торгівлю енергоресурсами з державою-агресором. У Кракові українські жінки організували «Марш Матерів», привернувши увагу Європи до трагедії дітей, убитих і скалічених війною. Символом акції став закривавлений згорток – образ загублених життів. Її головний меседж: «Чужих дітей не буває». Підтримку Україні висловили й на глобальній акції «Stand Up for Ukraine» у Варшаві, де зібрали понад 10,1 млрд євро допомоги. У Гельсінкі провели акцію пам'яті загиблих у Маріуполі дітей: на Вокзальній площі виставили дитяче взуття й написали слово «діти» різними мовами. В Естонії перед посольством РФ у Таллінні жінки з пакетами на головах і «кривавими» плямами на одязі протестували проти сексуального насильства російських військових. У Відні білими мішками виклали слово «Дети» – на знак пам'яті про жертв бомбардування Маріупольського драмтеатру; там же протестували проти злочинів окупантів. У Парижі відбувся мітинг проти війни, а в австралійському Перті пошили величезний прапор України, який із побажаннями підтримки подорожує світом. У Лос-Анджелесі на Алеї Зірок відбувся патріотичний перформанс під пісню «Ой у лузі червона калина».

Митці аудіовізуального мистецтва також долучилися до культурного спротиву. У Франції скасували фестиваль російського кіно «Від Львова до Уралу», підкресливши, що українська культура не може асоціюватися з російською пропагандою. У Туреччині на благодійному кіномарафоні показали українські фільми «Толока», «Анна» та «На своїй землі». У мережі з'явився фільм «Fairytale about the WAR» – художньо-документальна стрічка бандуриста й композитора Ярослава Джуся, що відтворює перші тижні російського вторгнення.

У літературній сфері проєкт «Поезія вільних», створений за підтримки МКП та Центру стратегічних комунікацій, об'єднав понад 10 тисяч віршів українців і іноземців сімома мовами – про війну, силу духу та незламність України (*Holos Ukrainy*, 2022).

Світова кампанія «Stand Up For Ukraine», ініційована президентом В. Зеленським, стала потужним символом глобальної підтримки України. До неї долучилися провідні артисти – Кеті Перрі, Селін Діон, Мадонна, Еллен Дедженерес, Оззі Осборн, Ленні Кравіц, гурт U2 та інші. Metallica відкрила збір коштів на підтримку України, зробивши перший внесок у 500 тис. доларів. Pink Floyd уперше з 1994 року випустили нову пісню – «Hey, Hey, Rise Up» із вокалом

Андрія Хливнюка (Бумбокс), а всі прибутки передали на гуманітарні потреби (Myhal, 2022). Італійський гурт Maneskin створив композицію #StandUpForUkraine, закликавши світ допомагати біженцям. Portishead виступили на благодійному концерті у Брістолі вперше за сім років, передавши кошти фонду War Child, а Біллі Айліш присвятила українцям пісню «Your Power» (Horlach, 2022).

До 2022 року частина українських митців дотримувалася позиції, що «культура поза політикою», продовжуючи співпрацю з росією. Проте повномасштабне вторгнення змінило цю парадигму. Культура перетворилася на потужний дипломатичний фронт, що об'єднав митців у всьому світі. Благодійні концерти, перформанси, марші, акції протесту, випуск антивоєнних треків і відмова від участі в російських фестивалях стали формами глобального культурного спротиву. Через творчість митці ненав'язливо доносили світові правду про злочини Росії, впливаючи на громадську думку своїм моральним авторитетом і силою мистецтва.

Висновки. Культурна дипломатія України – це не лише засіб міжнародного представництва, а система ціннісної комунікації, що поєднує історію, мистецтво, освіту, ідентичність і громадянську активність. Її вектори – ідентифікаційний, комунікаційно-просвітницький, діаспорний, цифровий та європейський – формують цілісну модель гуманітарної політики, яка підсилює позиції України у світі та сприяє зміцненню її національної стійкості.

У добу гібридних загроз культура стає не лише інструментом м'якої сили, а й елементом стратегічної безпеки. Через культурну дипломатію Україна не просто розповідає про себе – вона створює нову геополітичну мову, де гуманітарний вимір стає основою міжнародної суб'єктності.

Публічність людей мистецтва обумовлена тим, що завдяки своїм творчим здобуткам і спортивним досягненням вони впізнавані, авторитетні у суспільстві. Тому суспільство чутливо реагує на їхні висловлювання, дії і вчинки. В умовах війни музиканти, артисти та інші представники культури із публічних осіб перетворились на політично значущих осіб. Збройне вторгнення росії на територію України і подальша російсько-українська війна змусили українських митців і скульптури виявити свою чітку громадянську позицію щодо цих подій. Дехто з них стали прикладом патріотизму, жертвовності, мобілізації зусиль для потреб України та її народу. Багато з них значний період життя проживали за кордоном і повернулись, для того, щоб стати на захист держави. Українських митців події російсько-української війни змусили чітко сформулювати свою громадянську позицію, переглянути певні життєві цінності.

Автор стверджує, що жодна війна у ХХ, ХХІ ст. не викликала такої хвилі протестних настроїв серед людей мистецтва з приводу порушення однією зі сторін конфлікту норм міжнародного права, зневаги до моральних цінностей і людського життя. Вони ініціювали, апробували і успішно довели ефективність нових інструментів і засобів культурної і спортивної дипломатії. Універсальність мови і прояву цих дипломатій у міжнародних відносинах, їхня доступність і сприйнятливність у соціумі, численна аудиторія глядачів і слухачів, поєднані із креативним підходом її учасників у відповідь на загрози і виклики новітнього світопорядку зумовили розвиток її нових векторів. Ефективність її форм, методів полягає у тому, що вони: 1) допомогли відносно швидко інформувати громадськість країн світу про агресію росії в Україні; 2) до неї охоче приєдналися визнанні діячі мистецтва і «зірки» спорту; 3) ініційованими ними, їхніми закордонними колегами, біженцями, громадянами інших країн публічні акції, перформанси, футбольні матчі набули значного поширення в Україні та за кордоном; 4) охопили численну різновікову аудиторію; 5) забезпечили надходження до благодійних фондів коштів на потреби України; 6) сприяли утвердженню позитивного іміджу України та українців інших країн. Українська культурна і спортивна спільнота потребує більше інформації щодо своїх ініціатив, акцій та інструментів на підтримку України, зокрема за кордоном.

References

1. Alians Kultury (2015), “*Dovhostrokovna stratehiia rozvytku ukraïnskoi kultury do 2025 roku*” [Long-term strategy for the development of Ukrainian culture until 2025], available at: https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/dovgostrokovna_strategiya_rozv_.pdf (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

2. Dubecký, P. (2022), "Letter from the Director of the Slovak Film Institute", *Slovak Film Institute*, available at: <https://cineuropa.org/Files/2022/03/08/1646764872480.pdf> (accessed: 14 February 2026).
3. Dubov, D., and Dubova, S. (2017), "Polityka kulturnoi dyplomatii yak mekhanizm realizatsii stratehichnykh komunikatsii derzhavy" [The Policy of Cultural Diplomacy as a Mechanism for Implementing Strategic Communications of the State], *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 46, 62-73, available at: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000736323> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
4. Dubov, D.V. (2016), "Stratehichni komunikatsii: problemy kontseptualizatsii ta praktychnoi realizatsii" [Strategic communications: problems of conceptualization and practical implementation], *Stratehichni priorytety*, 4: 9–23, available at: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/dubov.pdf> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
5. Filatova, O.Ye. (2021), "Kulturna dyplomatiiia Ukrainy: dosvid, problemy ta perspektyvy", [Cultural Diplomacy of Ukraine: Experience, Problems and Prospects], *The journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series 'Issues of Political Science'*, 40: 50-57, <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2021-40-06> [in Ukrainian].
6. *Financial Club* (2022), "Ukraina otrymaie \$25 mlrd vid Zakhodu" [Ukraine will receive \$25 billion from the West], March 3, available at: <https://finclub.net/ua/news/ukraina-otrymaie-usd15-mlrd-vid-zakhodu.html> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
7. *Holos Ukrainy* (2022), "Poeziia vilnykh: Ponad 10 000 virshiv za 15 dnev otrymav novostvorenii poetychnyi proekt" [Poetry of the Free: Over 10,000 poems in 15 days received a newly created poetic project], April 7, available at: <http://www.golos.com.ua/article/358361> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
8. Horlach, P. (2022), "Billi Ailish prysviiatyla ukraintsiam pisniu Your Power zi svoho ostannoho albomu" [Billie Eilish dedicated the song Your Power from her latest album to Ukrainians], *Suspil'ne Mjvlennia*, available at: <https://suspilne.media/227204-billi-ajlis-prisvatila-ukraincam-pisnu-your-power-zi-svogo-ostannogo-albomu/> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
9. *Ievropeiska pravda* (2022), "Italiia hotova vidbuduvaty dramteatr u Mariupoli" [Italy is ready to rebuild the drama theater in Mariupol], March 17, available at: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136157/> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
10. Institute for Cultural Diplomacy (nd), "What Is Cultural Diplomacy? What Is Soft Power?" Available at: http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (accessed: 14 February 2026).
11. Lithuanian Council for Culture (2022), "Lithuanian Council for Culture: Invitation to Submit Projects in Support of Ukraine", March 7, available at: <https://www.ltkt.lt/en/new/lithuanian-council-for-culture-invitation-to-submit-projects-in-suppor-594> (accessed: 14 February 2026).
12. Melnyk, V. (2022), "My ne zalyshymosia v ruinah na samoti: yak Zakhid dopomozhe vidbuduvaty infrastrukturu Ukrainy" [We will not be left alone in the ruins: how the West will help rebuild the infrastructure of Ukraine], *Vikna*, March 21, available at: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/my-ne-zalyshymosya-v-ruynah-na-samoti-yak-svit-dopomozhe-vidbuduvaty-infrastrukturu-ukrayiny/> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
13. Ministerstvo kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy (2022), "Zafiksovani voienni zlochyny" [Recorded war crimes], available at: <https://mkip.notion.site/mkip/7be52d2803994651a23a220a8ed85f1c?v=6ea517f19a8944f9a902a50156656eea> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
14. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2021), *Statut derzhavnoi ustanovy «Ukrainskyi instytut»*, *Kod YeDRPOU 41801670 (nova redaktsiia)* [Statute of the State Institution "Ukrainian Institute", *Code EDRPOU 41801670 (new edition)*], Kyiv, available at: https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/ukrayinskyj-institut_statut_nova-redaktsiya-2021-1.pdf (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
15. Myhal, M. (2022), "Lehendarnyi Pink Floyd upershe za 30 rokov vypustyt novu pisniu: vona prysviachena Ukraini", [Legendary Pink Floyd to release new song for the first time in 30 years: it is dedicated to Ukraine], *Glavkom*, April 7, 2022, available at: <https://glavcom.ua/country/culture/legendarnij-pink-floyd-upershe-za-30-rokiv-vipustit-novu-pisnju-vona-prisvjachena-ukrajini-836376.html> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].
16. Národní institut pro kulturu (2022), "ATI Canceled Participation of the Russian National Exposition at PQ 2023", February 28, available at: <https://www.idu.cz/en/news-and-current>

events/news/2769-ati-canceled-participation-of-the-russian-national-exposition-at-pq-2023 (accessed: 14 February 2026).

17. Peresunko, T. (2014), “Polityka ‘tyshi. Kulturna dyplomatiia Ukrainy povynna peretvorytysia na chynnyk natsionalnoi bezpeky” [The Policy of ‘Silent’. Cultural Diplomacy of Ukraine Must Become a Factor of National Security], *Den*, October 8, available at: <https://day.kyiv.ua/blog/polityka/polityka-tyshi> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

18. Petrov, V. (2019), “Kulturna dyplomatiia yak instrument protydii hibrydnym zahrozam” [Cultural diplomacy in countering hybrid threats], *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 1: 186–190, <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2019.166904> [in Ukrainian].

19. Romanenko, V. (2022), “MVS: Z pochatku povnomasshtabnoi viiny rosiiany znyshchyly 3,5 tys. ob'ektiv infrastruktury Ukrainy” [Ministry of Internal Affairs: Since the beginning of full-scale war, Russians have destroyed 3,500 infrastructure facilities in Ukraine], *Ukrainska Pravda*, March 15, available at: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/15/7331698/> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

20. Tereshchuk, V. I. (2016), “Publichna dyplomatiia Ukrainy: instytutsiini ta prohramni aspekty” [Public Diplomacy of Ukraine: Institutional and Programmatic Aspects], *Politykus*, 2: 168–171, available at: https://politicus.od.ua/2_2016/37.pdf (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

21. Ukrainian institute (2022), *Zvit derzhavnoi ustanovy «Ukrainskyi instytut» za 2021 rik* [Annual Report 2021 Ukrainian Institute], available at: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/zvit-za-2021.pdf> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

22. Ukrainian institute (2023), *Richnyi zvit 2022* [Annual Report 2022], available at: https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/report-ui_2022.pdf (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

23. Ukrainian institute (2024), *Richnyi zvit 2023* [Annual Report 2023], available at: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/annual-report-2023-ukr.pdf> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

24. Ukrainian institute (2025), *Richnyi zvit 2024* [Annual Report 2024], available at: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/annual-report-2024-spreads.pdf> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

25. Ukrainskyi kulturnyi fond (2022a), “*Mapa kulturnykh vtrat*” [Map of Cultural Loss], available at: <https://uaculture.ucf.in.ua/culture-loss/> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

26. Ukrainskyi kulturnyi fond (2022b), “*Ukrainskyi kulturnyi fond zapuskaie interaktyvnu ‘Mapu kulturnykh vtrat*” [Ukrainian Cultural Fund launches interactive ‘Map of Cultural Loss’], April 5, available at: https://ucf.in.ua/news/culture_loss (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

27. Verkhovna Rada Ukrainy (2016), “*Dovhostrokovna stratehiia rozvytku ukrainskoi kultury – stratehiia reform*” [Long-term strategy for the development of Ukrainian culture – a strategy of reforms], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80#Text> (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

28. Zykun, N.I. (2020), “Kulturna dyplomatiia u konteksti mizhnarodnykh stratehichnykh komunikatsii” [Cultural diplomacy in the context of international strategic communications], *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Filolohiia*, 22: 165–177, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2020_22_27 (accessed: 14 February 2026) [in Ukrainian].

Стаття надійшла / Received: 18.02.2026

Схвалено / Accepted: 15.06.2026

Опубліковано / Published: 30.06.2026